

Подковський Олег Петрович

*аспірант кафедри публічного управління та регіоналістики
Національного університету «Одеська політехніка»*

Podkovskiy Oleh

*Graduate Student of the Department of Public Administration and Regionalism
Odesa Polytechnic National University*

DOI: 10.25313/2617-572X-2024-9-10266

ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

APPROACHES TO THE FORMATION AND IMPLEMENTATION OF REGIONAL DEVELOPMENT POLICY IN THE CONTEXT OF MODERN CHALLENGES

Анотація. Вступ У зв'язку із прагненням України до вступу у Європейський Союз, автор аналізує регіональну політику України у сучасних умовах та подальші перспективи її удосконалення. Висвітлюються ключові аспекти Державної стратегії регіонального розвитку, прийнятої у 2015 році, та її реалізація на державному, регіональному та локальному рівнях. Особлива увага приділяється інтегрованому підходу, який об'єднує галузеві, просторові та управлінські аспекти, та політиці згуртованості як важливій складовій інвестиційної політики ЄС. Розглядаються також виклики післявоєнної відбудови та значення ефективної регіональної політики для соціально-економічного та політичного розвитку на рівні регіонів..

Метою є аналіз сучасних підходів до формування та реалізації політики регіонального розвитку, виявлення основних викликів та проблем, з якими стикаються регіони в умовах глобалізації, економічних та політичних змін. Особлива увага приділяється впливу воєнних конфліктів та тимчасової окупації територій на процеси регіонального розвитку, а також шляхам адаптації регіональної політики до нових умов, що включають необхідність відновлення пошкодженої інфраструктури та забезпечення стабільності в умовах зовнішньої підтримки. Стаття покликана сприяти розробці ефективних стратегій регіонального розвитку, які б враховували специфіку та потреби різних регіонів, забезпечуючи їх сталий розвиток та інтеграцію в ширший національний та міжнародний контекст.

Матеріали і методи. Для написання статті використовувалися наукові статті та монографії, аналізувалися державні програми, стратегії та звітів про регіональний розвиток.

Методи: Порівняльний, який полягає у порівнянні різних моделей та стратегій регіонального розвитку в різних країнах та регіонах. Емпіричний, який полягає у зборі та аналізі даних. Метод прогнозування розвитку регіонів та оцінки ефективності політик.

Результати. Визначено сучасні підходи до модернізації державної політики регіонального розвитку України. Наголошено на важливості врахування ендегенних факторів зростання та підвищення конкурентоспроможності регіонів. Проаналізовано перебіг децентралізації в Україні та її вплив на формування політики регіонального розвитку.

Перспективи. Розробити нові моделі управління, які враховують сучасні технології та інновації. Дослідити механізми підвищення соціально-економічної стійкості регіонів. Проаналізувати вплив децентралізації на ефективність регіонального управління. Дослідити ролі місцевих громад у формуванні та реалізації регіональної політики.

Ключові слова: міжнародна політика, політика згуртованості, регіональна політика, конкурентоспроможність регіонів.

Summary. Introduction. In connection with Ukraine's desire to join the European Soyuh, the author analyzes the regional policy of Ukraine in modern conditions and further prospects for its improvement. Key aspects of the State Regional Development Strategy adopted in 2015 and its implementation at the state, regional and local levels are highlighted. Particular attention is paid to the integrated approach, which combines sectoral, spatial and managerial aspects, and cohesion policy as an important component of the EU investment policy. The challenges of post-war reconstruction and the importance of effective regional policy for socio-economic and political development at the regional level are also considered.

The purpose is to analyze modern approaches to the formation and implementation of regional development policy, identify the main challenges and problems faced by regions in the context of globalization, economic and political changes. Particular attention is paid to the impact of military conflicts and temporary occupation of territories on the processes of regional development, as well as ways to adapt regional policy to new conditions, including the need to restore damaged infrastructure and ensure stability in conditions of external support. The article is intended to contribute to the development of effective regional development strategies that would take into account the specifics and needs of different regions, ensuring their sustainable development and integration into the broader national and international context.

Materials and methods. To write the article, scientific articles and monographs were used, state programs, strategies and reports on regional development were analyzed.

Methods: Comparative, which consists in comparing different models and strategies of regional development in different countries and regions. Empirical, which is the collection and analysis of data. Method of forecasting regional development and evaluating the effectiveness of policies.

Results. It identifies modern approaches to modernization of the state policy of regional development of Ukraine. The importance of taking into account endogenous growth factors and increasing the competitiveness of regions is emphasized. The course of decentralization in Ukraine and its influence on the formation of regional development policy are analyzed.

Discussion. Develop new management models that take into account modern technologies and innovations. Investigate the mechanisms of increasing the socio-economic stability of regions. Analyze the impact of decentralization on the effectiveness of regional governance. Explore the role of local communities in shaping and implementing regional policies.

Key words: international policy, cohesion policy, regional policy, competitiveness of regions.

Постановка проблеми. Європейський досвід свідчить про значення просторової політики, спрямованої на зменшення регіональних диспропорцій та стимулювання сталого розвитку, що вимагає гармонізації регіональних ініціатив з національними пріоритетами. В Україні, де процеси децентралізації започатковані лише у 2014–2015 роках, виникли складнощі, пов'язані з сучасними умовами в країні. Це вимагає переосмислення та адаптації регіональної політики до нових реалій, включаючи необхідність відновлення інфраструктури та забезпечення стабільності в умовах зовнішньої підтримки. Дослідження спрямоване на аналіз особливостей регіональної політики в сучасній Україні, враховуючи виклики повномасштабного вторгнення та шляхи їх подолання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми регіональної політики досліджувались у працях таких провідних вітчизняних науковців:

Навчальний посібник під редакцією Приходченко Л. Л. «Регіональне управління» [1] охоплює широкий спектр питань, пов'язаних з регіональним управлінням. Він включає розділи про теоретичні основи регіонального розвитку, методи аналізу та оцінки регіональних програм, а також практичні аспекти управління регіональними проектами. Особлива увага приділяється інтегрованому підходу, який враховує економічні, соціальні та екологічні аспекти розвитку регіонів.

Іжа М. у посібнику «Регіональне управління» [1] аналізує питання які стосуються державного управління, включаючи теорію та практику регіонального і галузевого управління, місцевого самоврядування, державної служби, політико-правові та соціально-економічні аспекти. Основна мета збірника — сприяти розвитку науки державного управління в Україні та інтеграції у світовий науковий

простір. Видання є важливим джерелом для державних службовців, науковців, аспірантів та інших фахівців у цій галузі.

Лелеченко А. П. у своїй статті «Регіональна політика як науково-прикладний феномен» [2] автор аналізує регіональну політику з точки зору її впливу на інвестиційний клімат та економічний розвиток. Лелеченко підкреслює важливість науково обґрунтованих підходів до формування регіональної політики, що базуються на аналізі даних та прогнозуванні.

Пухир С. Т. у статті «Сучасні підходи у формуванні та реалізації державної політики регіонального розвитку» [3] автор досліджує різні методи та стратегії, що використовуються для стимулювання регіонального розвитку. Пухир наголошує на важливості стратегічного планування та залучення місцевих громад до процесу прийняття рішень.

Челак О. П. у роботі «Регіональна політика як складова державної політики сучасних країн» [4] автор аналізує роль регіональної політики у забезпеченні соціально-економічної стабільності. Челак О. П. підкреслює, що ефективна регіональна політика повинна враховувати специфіку кожного регіону та бути спрямованою на зменшення регіональних диспропорцій.

Ткачук А. та Третяк Ю. у своїй роботі «Про відновлення та регіональний розвиток після війни» [6] автори обговорюють виклики та можливості, що виникають у процесі відновлення регіонів після конфліктів. Вони акцентують увагу на необхідності інтеграції нових підходів до відбудови інфраструктури та економіки, а також на важливості міжнародної підтримки.

Кузьмич А. В. у статті «Регіональна розбудова України в післявоєнний час» [10] автор досліджує специфічні виклики, з якими стикається Україна у процесі відновлення після війни. Кузьмич аналізує

можливості для залучення інвестицій, відновлення інфраструктури та розвитку соціальної сфери, підкреслюючи важливість комплексного

Козоріз М. А. у статті «Напрями модернізації механізмів реалізації державної політики регіонального розвитку в Україні» [11] аналізує основні напрями модернізації механізмів реалізації державної політики регіонального розвитку в Україні. Він розглядає існуючі проблеми та пропонує шляхи їх вирішення, зокрема через удосконалення нормативно-правової бази, підвищення ефективності управлінських процесів та залучення громадськості до прийняття рішень. Дослідження підкреслює важливість інтегрованого підходу до регіонального розвитку, що включає економічні, соціальні та екологічні аспекти.

Ці роботи надають глибокий аналіз сучасних підходів до регіонального розвитку, враховуючи як теоретичні основи, так і практичні аспекти реалізації політики в умовах сучасних викликів.

Метою статті є аналіз сучасних підходів до формування та реалізації політики регіонального розвитку, виявлення основних викликів та проблем, з якими стикаються регіони в умовах глобалізації, економічних та політичних змін. Особлива увага приділяється впливу воєнних конфліктів та тимчасової окупації територій на процеси регіонального розвитку, а також шляхам адаптації регіональної політики до нових умов, що включають необхідність відновлення пошкодженої інфраструктури та забезпечення стабільності в умовах зовнішньої підтримки. Стаття покликана сприяти розробці ефективних стратегій регіонального розвитку, які б враховували специфіку та потреби різних регіонів, забезпечуючи їх сталий розвиток та інтеграцію в ширший національний та міжнародний контекст.

Матеріали і методи. Для написання статті використовувалися наукові статті та монографії, аналізувалися державні програми, стратегії та звіти про регіональний розвиток.

Методи: Порівняльний, який полягає у порівнянні різних моделей та стратегій регіонального розвитку в різних країнах та регіонах. Емпіричний, який полягає у зборі та аналізі даних. Метод прогнозування розвитку регіонів та оцінки ефективності політик.

Виклад основного матеріалу. До початку широкомасштабного вторгнення РФ в Україну у державній регіональній політиці України сформувався підхід, у якому присутні елементи, що враховують як ендегенні фактори зростання, підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів, так і особливості регіональної соціально-економічної інтеграції та просторового розвитку, з поширенням інновацій, а також ефективне державне управління у сфері регіонального розвитку. Відомо, що перша в історії України ДСРР була прийнята у 2015 році. Отже, проаналізуємо особливості регіональної політики

в Україні протягом останніх восьми років, які минули з того часу. Спочатку треба, на нашу думку, дати визначення того, що мається на увазі, коли ми кажемо про регіональну політику. Отже, в даному контексті ми погоджуємося із визначенням дослідника Лелеченко А. П.: «...державна регіональна політика-це політика держави щодо політичного, правового, соціального та економічного розвитку країни в просторовому (регіональному) розвитку, яка відображає як взаємовідносини між державою і регіонами, так і взаємини регіонів між собою. Вона може проводитися на трьох рівнях: 1) державному, тобто з активною участю центру в регіональному розвитку; 2) регіональному, всередині регіональний розвиток на основі наявних повноважень і коштів регіонів; 3) локальному, політика органів місцевого самоврядування (в зарубіжних європейських країнах муніципальна політика)» [2, с. 95]. Говорячи про регіональну політику нашої держави у період 2014–2015 рр. слід акцентувати увагу також на відповідній законодавчій базі, отож, зазначимо, що підходи 8–9 річної давності у формуванні та реалізації державної політики регіонального розвитку України були чітко окресленими у відомій Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року, яка була затверджена відповідною постановою українського уряду від 6. 08. 2014 р. № 385, яка розроблена відповідно до стандартів Європейського Союзу, на період, що узгоджується з плановими та бюджетними циклами ЄС, а також базовим рамковим Законом України «Про засади державної регіональної політики», від 5. 02. 2015 р. за № 156-VIII. Таким чином, в основі тогочасного, тобто 2014–15 рр., розвитку України була, як власно кажучи, і є зараз, розбудова державної економічної системи в контексті регіональної політики, яка виступає в якості гаранта національної безпеки та державної незалежності, а також соціальної захищеності та недоторканності кожного громадянина України. Але втілення в життя цих настанов та законодавчих підстав відбувалося суперечливо, адже вже в цей час вже відбувалися так звані деструктивні тенденції в контексті вирішення питань громадської єдності, мала місце деяка нестабільність у соціально-економічному розвитку Української держави, яка утворилася внаслідок багатьох незбалансованих дій у політичній та гуманітарній сферах, а також і під ідеологічним і політичним впливом з боку РФ набув характеру регіонального сепаратистський рух на Сході та Півдні Української держави. Отож, у галузі регіональної політики однією з найважливіших проблем стала проблема подолання цих сепаратистських тенденцій та забезпечення динамічного збалансованого розвитку регіонів, який, в свою чергу є безпосередньо пов'язаним з підвищенням рівня життя кожного громадянина України. «Відповідно до мети, визначені три стратегічні цілі державної регіональної політики та шляхи їх досягнення, а саме: — підвищення рівня

конкурентоспроможності регіонів шляхом створення оптимальних умов для розкриття регіонами власного потенціалу та ефективного використання конкурентних переваг регіональної економіки; — територіальна соціально-економічна інтеграція і просторовий розвиток, які передбачають недопущення поглиблення регіональних диспропорцій у доступі населення до базових послуг, а також створення умов для співробітництва регіонів задля отримання ефекту синергії від окремих регіональних ініціатив на національному рівні; — ефективне державне управління у сфері регіонального розвитку, що передбачає децентралізацію державних повноважень з передачею фінансових ресурсів; удосконалення стратегічного планування; запровадження ефективного механізму координації дій центральних, місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування; значні інвестиції у розвиток людського капіталу» [3, с. 30]. Крім того, слід зазначити, що в Україні в означений період соціально-економічного розвитку відбувалися також ускладнення, пов'язані з дією так званих сучасних трансформаційних процесів, які відбувалися тоді в економічному розвитку Української держави, адже, по-перше, мова йде про наявність глобалізаційних процесів, а по-друге, треба констатувати і такий фактор впливу на соціально-економічний розвиток держави, як наявність відсутності визначеного геополітичного курсу розвитку країни, яка перетворилася на об'єкт геостратегічної конкуренції принаймні трьох політичних кіл, а саме: Росія, Європейський Союз та Сполучені Штати Америки. Зазначимо також, що в означені часи, рівно як і в сьогоденні, спостерігалось так зване розширення відриву України від інших європейських країн в контексті соціально-економічного розвитку, а все це унеможлиблювало дивитися на Україну як на рівного економічного партнера та поступово відтиснувало її у бік недостатньо розвинутих європейських країн. Проте саме з ухваленням Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року було поступово запроваджено так званий інтегрований підхід до окреслення та здійснення української державної регіональної політики, основне значення якого є у об'єднання трьох частин: галузевої, просторової та управлінської, об'єднання яких має діалектичний характер. Отже, галузева частина пов'язана передусім із покращенням економічного розвитку регіонів на підставі оптимального розвитку економіки, яскраво окресленої визначеності спрямування розвитку та першочергового використання власних можливостей та ресурсів того чи іншого регіону. Територіальний підхід пов'язаний передусім із відповідними економічними здобутками, із рівномірним та взаємовигідним розвитком територій, унеможливленням поглиблення соціально-економічного відриву в розвитку одних регіонів від інших, розвитком співробітництва між тими чи іншими регіонами, укріпленням потенційних можливостей розвитку сільської місцевості.

Наступна, управлінська частина пов'язана насамперед із впровадженням загальних принципів щодо формування і здійснення політики місцевого соціально-економічного розвитку регіонів України, створенням загальної системи планування та прогнозування збалансованості соціально-економічного розвитку Української держави та її регіонів, створенні продуктивного механізму інвестиційного забезпечення розвитку регіонів, забезпеченні фінансової спроможності місцевих регіональних бюджетів і місцевих регіональних громад. Враховуючи новітні підходи до формування та впровадження регіональної політики в Україні, у Законі України «Про засади державної регіональної політики» робиться наголос на всебічній підтримці регіональних ініціатив стосовно цільового використання економічного потенціалу тих чи регіонів України для утворення та забезпечення всього життєвого середовища. «Важкою складовою державної політики сучасних країн є управління розвитком територій, яку в межах суспільно-політичних наук називають просторовою політикою розвитку, що ставить за мету нівелювання регіональних диспропорцій та забезпечення збалансованого розвитку регіонів держави із урахуванням їх потреб та можливостей і загальнонаціональних пріоритетів. Особливої актуальності регіональна політика України набула в контексті реформи державного управління в державі, а саме процесів децентралізації, про які в Україна говорила більше 20 років, а реальні кроки розпочала здійснювати лише у 2014–2015 рр. на виконання вимог Європейського союзу щодо подальшої інтеграції та вимог МФВ щодо надання кредитів для фінансування реформ в державі. Посилення регіональної політики в Україні як вимога інтеграційних процесів до ЄС викликана актуальністю концепції функціонування ЄС як Європи регіонів, кожний з яких є самостійним та самодостатнім для забезпечення сталого розвитку територій» [4, с. 212]. Отже, у довоєнну добу Україна спрямовувала свій політичний курс найкращі моделі та зразки ЄС щодо регіонального розвитку. Так зване нове бачення в розвитку регіонів України до 2027 базувалося на можливостях досягнення високого життєвого рівня, а саме: комфортні умови для життя, творчого розвитку громадян та самореалізація останніх. Основою цієї новітньої української регіональної політики повинні були стати як наукові інновації, так і багаторівневість, а також європейські інвестиції. Великого значення в контексті вищезначених процесів набувала відома смарт-спеціалізація, запровадження якої могло сприяти на рівні регіонів розвитку пріоритетних сфер для іноземного інвестування. Крім того, саме впровадження на теренах України смарт-спеціалізації для керівництва ЄС виступало основною умовою для майбутнього фінансування за рахунок країн ЄС.

«Окремо варто виділити ще одне джерело фінансової підтримки напрямів смартспеціалізації

регіонів — кошти державного бюджету, отримані від Європейського Союзу (далі — секторальна бюджетна підтримка ЄС) в рамках угоди «Про фінансування Програми підтримки секторальної політики — Підтримка регіональної політики України» між урядом України та Європейською Комісією (далі — Угода). Угода була укладена в листопаді 2014 року терміном на 6 років (до листопада 2020 року) і передбачала фінансування обсягом 55 млн. євро. 50 млн. євро було виділено ЄС на бюджетну підтримку програм регіональної політики України, а 5 млн. євро — на додаткову підтримку (технічну допомогу, зосереджену на моніторингу реалізації регіональної політики України). У листопаді 2017 року термін виконання Угоди був продовжений до листопада 2025 року. У грудні 2020 року було проведено черговий конкурсний відбір проєктів, які можуть отримати фінансування за рахунок коштів секторальної бюджетної підтримки ЄС.

За результатами конкурсу було визначено 57 проєктів-переможців за 7 програмами регіонального розвитку: інноваційна економіка та інвестиції (14 проєктів); сільський розвиток (6 проєктів); розвиток туризму (7 проєктів); розвиток людського потенціалу (6 проєктів); підтримка розвитку депресивних територій (8 проєктів); ефективне управління регіональним розвитком (9 проєктів); загальноукраїнська солідарність (7 проєктів). Загальний обсяг фінансування проєктів-переможців становить 845 млн. грн (в т.ч. 535,1 млн. грн — кошти секторальної бюджетної підтримки ЄС, 309,9 млн. грн — співфінансування з місцевих бюджетів та інших джерел)» [5, с. 59–60]. Отже, дії українського уряду у 2014–2021 роках в контексті децентралізації та впровадження принципово іншої, нової державної регіональної політики призвели, врешті-решт до пропорційного сталого розвитку регіонів нашої держави, але фінансові ресурси були все ж таки обмеженими. Але після широкомасштабного вторгнення РФ наслідками відкритої агресії РФ проти України були великі руйнування міст та сіл, проблеми з електропостачанням для багатьох регіонів України в результаті пошкодження критичної інфраструктури. Органи місцевого самоврядування в таких складних умовах організували суттєву допомогу тим регіонам, які найбільш постраждали від нападу РФ на Україну. «Найбільші руйнування зазнали і зазнають промислові міста і регіони України. Так у Маріуполі зруйновані найбільші меткомбіinati ім. Ілліча та Азовсталь групи Метінвест, загальні втрати податків від знищення підприємств можуть сягати близько 50 млрд. гривень. Зруйновано або сильно пошкоджено Лисичанський та Кременчуцький НПЗ, багато підприємств чи цехів підприємств Харкова, Києва, Чернігова, Миколаєва, Сум, Охтирки і багатьох інших. Від війни та можливого захоплення понад півтори тисячі підприємств пробують вивезти обладнання та працівників подалі від фронту, в цен-

тральні та західні регіони України. Таким чином відбувається деіндустріалізація міст та регіонів, які визначали промисловий потенціал України. Це суттєво впливає зараз та впливатиме у майбутньому на розміщення продуктивних сил по території України та й визначатиме можливості повернення чи не повернення людей у ці промислові міста та регіони.

Отже, війна для України сьогодні, це не тільки поточні втрати людей та економіки, це довготривалі негативні наслідки та обмеження майбутнього розвитку на довгі роки. Це слід сприйняти як об'єктивну реальність і робити кроки, які б мінімізували негативний вплив цих викликів на існування та розвиток держави.» [6]. Звернемося також до самих свіжих матеріалів щодо заходів стосовно відновлення постраждалих регіонів України. Так, 20 вересня 2023 року відбулася публічна презентація проєкту Інституту громадянського суспільства під назвою «Підтримка формування ефективної регіональної політики в контексті євроінтеграції України та воєнних викликів». Проєкт розрахований на один рік та впроваджується з серпня 2023 року завдяки USAID через Проєкт «ГОВЕРЛА». Один з учасників презентації, народний депутат України, голова підкомітету питань адміністративно-територіального устрою України та місцевого самоврядування Комітету Верховної Ради України з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування Віталій Безгін наголосив, зокрема на тому, що «...Україна перебуває у фінальній фазі перед початком ґрунтовних перемовин з представниками Євросоюзу стосовно умов її вступу. І з огляду на це, регіональна політика, набуває особливого значення, як одна із ключових політик ЄС.

Навколо політики згуртованості має бути зосереджена увага «усіх державних інституцій, як на центральному, так і на місцевому рівні», зазначив народний депутат. Віталій Безгін також привернув увагу присутніх до важливості реалізації проєкту саме такого спрямування — «так склалося історично в нашій державі, відзначив він, що переваги були віддані децентралізації, в наших реаліях — розвитку територіальних громад, тому регіональна політика, регіональний розвиток, розвиток регіонів, їх кадрового потенціалу були дещо поза фокусом уваги можновладців, місцевих еліт, експертів, але зараз час наздоганяти, і наздоганяти доведеться дуже великими темпами».

Він також наголосив, що якщо у цьому році Україна опрацювала близько семи пунктів плану синхронізації законодавства, то у 2024 р. треба буде показати прогрес уже щодо 105 пунктів, а це колосальна робота, яка ляже умовно на плечі і виконавчої і законодавчої влади.» [7]. Слід також, на нашу думку, звернути увагу на те, що в контексті реалізації проєкту Інституту громадянського суспільства «Підтримка формування ефективної регіональної політики в контексті євроінтеграції України та

воєнних викликів» 27 вересня 2023 року відбувся вебінар для журналістів локальних і регіональних медіа, під час якого експерти проекту.

Анатолій Ткачук і Юрій Третяк, «ознайомили його учасників із:

- основними викликами, що стоять перед Україною при формуванні та реалізації державної регіональної політики в умовах повномасштабної війни, демографічної кризи, зниження інституційних спроможностей та підготовки до членства України до ЄС;
- особливостями Інструменту Європейського Союзу щодо України до 2027 року, за яким наша країна має можливість отримати 50 млрд. євро;
- новими підходами до планування відновлення та розвитку територіальних громад різних функціональних типів територій в сучасних умовах;

змістом та важливістю політики згуртованості для громад, регіонів...» [8]. Отже, існуюча на сьогоднішній день перспектива членства України в ЄС дає величезні перспективи в контексті регіональної політики. Велика увага в цьому контексті приділяється, як це вже було зазначено, так званій політиці згуртованості, яка в сучасній світовій політиці є найважливішою складовою інвестиційної політики ЄС. Тільки залучення великої кількості заінтересованих сторін в контексті впровадження політики згуртованості в Україні може призвести до ефективних результатів.

«На даному етапі впровадження політики згуртованості важливо максимально заручитись підтримкою ключових заінтересованих сторін, які мають найбільший вплив, активніше залучати до впровадження політики суб'єктів та учасників, які мають максимальну заінтересованість. Також необхідно посилити співпрацю із медіа та лідерами громадської думки. Потрібно формувати течію позитивних змін і наближення української державної регіональної політики до європейської політики згуртованості.» [9]. Отже, після закінчення війни в Україні почнеться відбудова економіки та соціальної сфери. Поняття «розбудова територій» безпосередньо буде включати в себе розвиток передусім інфраструктури, відновлення житлового фонду, розвиток місцевих господарств та покращення місцевого самоврядування.

Відомо, що до початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну, уряд нашої держави обґрунтував відповідні програми регіонального розвитку, які були спрямовані на досягнення поступального розвитку всіх регіонів країни. «14 жовтня 2022 року Кабінет Міністрів України затвердив постанову № 1159 «Порядку розроблення, проведення громадського обговорення, погодження програм комплексного відновлення області, території територіальної громади (її частини) та внесення змін до них». В постанові зазначається, що «Програма комплексного відновлення області, території територіальної громади (її частини) має сприяти впровадженню

таких сучасних підходів та практик розвитку регіонів, територіальних громад, населених пунктів та частин їх територій, як людиноцентризм та соціальна справедливість, раціональне просторове планування, забезпечення балансу розселення та розміщення робочих місць, стала міська мобільність, інклюзивність, енергоефективність, екологічність, збереження культурного розмаїття та національної пам'яті, а також відповідати цілям сталого розвитку України на період до 2030 року, визначеним Указом Президента України від 30 вересня 2019 р. № 722». Але слід зазначити, що, згідно постанови, Програма комплексного відновлення області розробляється за рішенням голови облдержадміністрації.» [10, с. 128]. Сучасний дослідник А. В. Кузьмич, спираючись на публікації цілої низки відомих авторів новітніх публікацій, зокрема, таких, як, наприклад, О. В. Акіліна та І. В. Яковенко, визначає такі функціональні типи територій: території відновлення, території стабілізації соціально-економічного потенціалу та потенціального зростання, території інноваційної перебудови. Вже згаданий дослідник, на нашу думку, цілком слушно, звертається до проблем післявоєнної відбудови нашої держави, до яких варто звернути увагу вже зараз. «Основні проблеми, з якими стикається країна в такий період, можуть включати:

- 1) Збереження життя та здоров'я населення: війна призвела до тисяч смертей та поранень, а також до погіршення стану здоров'я населення через поширення хвороб та недостатність медичного обслуговування.
- 2) Знищення інфраструктури та житла: воєнні дії призвели до знищення будівель, доріг, мостів, транспортної інфраструктури та комунікацій.
- 3) Економічна криза: війна викликала економічну кризу, що призводить до зменшення виробництва, зниження заробітної плати та збільшення безробіття.
- 4) Втрати територій та ресурсів: воєнні дії призводять до втрати територій, на яких знаходяться природні ресурси, що знижує економічний потенціал країни.
- 5) Міжнародні конфлікти: війна спричиняє збільшення міжнародних конфліктів, що призводить до подальшого розподілу національних територій та збільшення напруженості в суспільстві» [10, с. 129].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведений в представленій статті аналіз сучасного змісту регіональної політики нашої країни підкреслив величезну значущість правильно організованої регіональної політики. Адже саме через регіон реалізуються ті чи інші інфраструктурні проекти, відбувається соціально-економічний та політичний розвиток держави. В Україні як до, так і в період війни з РФ величезна увага приділялася проблемам регіонального розвитку, про що свідчать постанови уряду, різноманітні документи юридичного характеру,

в тому числі стосовно допомоги країн ЄС Україні. Питання, які стосуються проблем регіонального розвитку будуть мати велику актуальність і в період післявоєнної відбудови нашої держави, а саме: покращення інфраструктури, створення інноваційних технологій та нових бізнес-ідей, політична стабільність, створення нових робочих місць та відновлення пошкодженого житлового фонду.

Найголовнішою проблемою післявоєнного часу для України може стати проблема запобігання внутрішніх, територіальних конфліктів та конфліктних ситуацій, які можуть виникнути як на соціально-економічній, так і на політичній, передусім ідеологічній підставах, адже деякі ментальні та психологічні проблеми будуть мати місце у період післявоєнної відбудови України.

Література

1. Регіональне управління : навч. посіб. М. М. Іжа, Л. Л. Приходченко, С. Є. Саханенко та ін.; за заг. ред. Л. Л. Приходченко. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2020. С. 652.
2. Лелеченко А. П. Регіональна політика як науково-прикладний феномен. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 13–14. С. 92–96.
3. Пухир С. Т. Сучасні підходи у формуванні та реалізації державної політики регіонального розвитку. *Регіональна економіка*. 2016. № 3. С. 26–33.
4. Челак О. П. Регіональна політика як складова державної політики сучасних країн. *Актуальні проблеми політики*. 2015. Вип. 56. С. 211–219.
5. Територіальний розвиток і регіональна політика. *Стимулювання розвитку регіонів на засадах смарт-спеціалізації: бар'єри та механізми імплементації: наукова доповідь наук. ред.д.е.н., проф. Сторонянська І. З.* Львів : ІРД НАНУ, 2021. С. 155.
6. Ткачук А., Третяк Ю. Про відновлення та регіональний розвиток після війни. *Інститут громадянського суспільства: вебсайт*. URL: <https://www.csi.org.ua/news/pro-vidnovlennya-ta-regionalnyj-rozvytok-pislya-vijny/> (дата звернення: 28.08.2024).
7. Ефективна регіональна політика зміцнюватиме євроінтеграційні перспективи України. *Інститут громадянського суспільства: вебсайт*. URL: <https://www.csi.org.ua/news/efektyvna-regionalna-polityka-zmicnyuvatyমে-yevrointegracijni-perspektyvy-ukrayiny/> (дата звернення: 28.08.2024).
8. Запис вебінару щодо регіональної політики та згуртованості. *Інститут громадянського суспільства: вебсайт*. URL: <https://www.csi.org.ua/news/zapys-vebinaru-shhodo-regionalnoyi-polityky-ta-zgurtovanosti/> (дата звернення: 29.08.2024).
9. Заінтересовані сторони політики згуртованості в Україні: роль, вплив, інтерес. *Інститут громадянського суспільства: вебсайт*. URL: <https://www.csi.org.ua/news/zainteresovani-storony-polityky-zgurtovanosti-v-ukrayini-rol-plyyv-interes/> (дата звернення: 26.08.2024).
10. Кузьмич А. В. Регіональна розбудова України в післявоєнний час. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2023. № 33. С. 127–130.
11. Козоріз М. А. Напрями модернізації механізмів реалізації державної політики регіонального розвитку в Україні. *Регіональна економіка*. 2013. № 2. С. 52–61.

References

1. Regional management: education. manual M. M. Izha, L. L. Prykhodchenko, S. E. Sakhanenko and others; in general ed. L. L. Prykhodchenko. Odesa: ORIDU NADU, 2020. P. 652 [in Ukrainian].
2. Lelechenko A. P. Regional policy as a scientific and applied phenomenon. *Investments: practice and experience*. 2020. No. 13–14. P. 92–96 [in Ukrainian].
3. Buhyr S. T. Modern approaches in the formation and implementation of the state policy of regional development. *Regional economy*. 2016. No. 3. P. 26–33 [in Ukrainian].
4. Chelak O. P. Regional policy as a component of the state policy of modern countries. *Actual problems of politics*. 2015. Is. 56. P. 211–219 [in Ukrainian].
5. Territorial development and regional policy. Stimulating the development of regions on the basis of smart specialization: barriers and mechanisms of implementation: scientific report. ed. Doctor of Economics, Prof. Storonyanska I. Z. Lviv: IRD of NASU, 2021. P. 155 [in Ukrainian].
6. Tkachuk A., Tretyak Yu. About recovery and regional development after the war. *Institute of Civil Society: website*. URL: <https://www.csi.org.ua/news/pro-vidnovlennya-ta-regionalnyj-rozvytok-pislya-vijny/> [in Ukrainian].
7. Effective regional policy will strengthen Ukraine's European integration prospects. *Institute of Civil Society: website*. URL: <https://www.csi.org.ua/news/efektyvna-regionalna-polityka-zmicnyuvatyমে-yevrointegracijni-perspektyvy-ukrayiny/> [in Ukrainian].

8. Recording of the webinar on regional policy and cohesion. *Institute of Civil Society: website*. URL: <https://www.csi.org.ua/news/zapys-vebinaru-shhodo-regionalnoyi-polityky-ta-zgurtovanosti/> [in Ukrainian].
9. Stakeholders of cohesion policy in Ukraine: role, influence, interest. *Institute of Civil Society: website*. URL: <https://www.csi.org.ua/news/zainteresovani-storony-polityky-zgurtovanosti-v-ukrayini-rol-vplyv-interest/> [in Ukrainian].
10. Kuzmych A. V. Regional development of Ukraine in the post-war period. *Public management and administration in Ukraine*. 2023. No. 33. P. 127–130 [in Ukrainian].
11. Kozoriz M. A. Directions of modernization of mechanisms of implementation of the state policy of regional development in Ukraine. *Regional economy*. 2013. № 2. P. 52–61 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 06.09.2024